

(Y) VOORWOORD

Dit is de samenvatting Nederlands ter voorbereiding van de herhalingstoets van deel 2.

(X) FOUTJE?

Dat kan. Meld fouten die je tegenkomt via Smartschool. Alvast bedankt!

(Z) INHOUDSTAFEL

Over 2 pagina's

Samenvatting

Nederlands – deel 2:

taalgeschiedenis,
taalstudie &
taalbeschouwing –
herhalingstoets M4

Inhoud

1) Twaalf eeuwen Nederlands.....	5
1.1) Hebban olla vogala nestas hagunnan hinase hic enda tu uuat unbindan uue nu?	5
1.1.1) Vertaling	5
1.1.2) Wie heeft dit geschreven?	5
1.2) Literaire vs. ambtelijke teksten	5
1.2.1) Verschil literair ⇔ ambtelijk	5
1.2.2) Ambtelijke teksten literair interessanter	5
1.2.3) Taalkundige verschijnselen in de Schepenbrief	5
1.2.4) Hoe kan je taalverandering onderzoeken?	6
1.3) Op naar de standaardisering van het NL.....	6
1.3.1) Humanisten	6
1.3.2) Tachtigjarige oorlog.....	6
1.3.3) Vier aspecten standaardisering taal.....	7
1.3.4) Statenbijbel cruciaal ontwikkeling StandaardNL.....	7
1.3.5) Rol van Nederlandse Taalunie sinds 1980.....	7
1.4) De toekomst van het Nederlands	7
1.4.1) Toekomst Nederlands = veilig, waarom?	7
1.4.2) Verandering standaardtaal ⇔ tussenstaal Vlaanderen.....	7
1.4.3) Verandering aan norm gesproken standaardtaal	7
1.4.4) Begrippen bij de toekomst van het Nederlands	7
1.4.5) Meer taalregisters is goed.....	8
1.4.6) Invloed etnisch Nederlands op standaardNL	8
1.5) Ben jij een taalpurist of -realist?	9
1.5.1) Terminologie	9
1.5.2) Eigen mening: wat ben jij?	9
2) Morfologie	9
2.1) Morfemen	9
2.1.1) Diminutiefsuffixen & distributieregels	10
2.1.2) Vrouwen die werken	10
2.2) Principe van de recursiviteit/recursie.....	10
3) Taalvaardig	12
3.1) Spelling	12
3.1.1) Al lang vs. allang, te veel vs. teveel, even goed vs. evengoed ... ten minste vs. tenminste	12
3.1.2) Onthoudwoorden.....	12
3.2) Stijl(fouten).....	12

3.2.1) Krantenkoppen.....	12
3.2.2) Stijlfouten herkennen in zinnen	13
3.3) Academische woordenschat	14
3.3.1) Latijnse uitdrukkingen	14
3.3.2) Academische woorden.....	14

1) Twaalf eeuwen Nederlands

Onze taal, het Nederlands, heeft al twaalf eeuwen bestaan. In deze les werpen we een blik op het verleden en proberen we te voorspellen wat er in de toekomst gebeurt.

1.1) Hebban olla vogala nestas hagunnan hinase hic enda tu uuat unbindan uue nu?

Dit is de eerste Nederlandse zin die is geïdentificeerd in de geschiedenis. Het was een zogenaamde 'pennenprobeersel' (krabbelen om te zien of je pen werkt).

1.1.1) Vertaling

Vertaling: **“Alle vogeltjes zijn begonnen met het maken van een nest, behalve ik en jij. Waarop wachten we nog?”**

1.1.2) Wie heeft dit geschreven?

Er zijn 3 hypothesen:

- (1) Een kopiist heeft om zijn pen uit te proberen (pennenprobeersel) dit versje geschreven.
- (2) Een monnik heeft dit geschreven en hij schreef over wat hij zag in de natuur.
- (3) Een vrouw met nestdrang heeft dit geschreven, ze wil m.a.w. kindjes maken.

1.2) Literaire vs. ambtelijke teksten

Om het Middelnederlands te bestuderen beschikken we naast literaire werken ook over ambtelijke teksten.

1.2.1) Verschil literair ↔ ambtelijk

*Ambtelijke tekst: informeren. Formeel.

*Literaire tekst: diverteren (amuseren).

1.2.2) Ambtelijke teksten literair interessanter

*Er zijn 4 redenen waarom ambtelijke teksten literair interessanter zijn voor ons:

- (1) Precies gedateerd
- (2) Dialectvormen zijn erin toegepast (ambtelijke teksten werden zeer lokaal gebruikt).
--> Omdat hedendaagse ambtelijke teksten voor heel Vlaanderen bestemd zijn, zijn ze nu natuurlijk in het Standaardnederlands.
- (3) Precies gelokaliseerd in plaats
- (4) Gemeentelijk

1.2.3) Taalkundige verschijnselen in de Schepenbrief

Klanken	Alle	De onbeklemtoonde eindmedeklinker -n (allen) wordt een doffe e, die we een “sjwa” noemen.
	Here	Verkort: here -----> heer
Spelling	Si maken bekend dat lant	Vroeger werd veel fonetisch geschreven.
	Quedden welc	c, q en x werden vroeger veelvuldig gebruikt, nu niet zoveel meer.
	Tevoirst	Verlenging van klinkers

1.2.4) Hoe kan je taalverandering onderzoeken?

*Door literaire maar liefst ambtelijke teksten van vroeger te onderzoeken en verschillen met het hedendaags Nederlands te zoeken.

1.3) Op naar de standaardisering van het NL

1.3.1) Humanisten

De humanisten van vroeger hebben gewerkt aan woordenboeken/grammaticaregels van het Nederlands op te stellen.

Zij deden dat volgens het principe (ideaal) van taalpurisme, er mag noch een Latijns, noch een Frans en noch een Engels woord zitten in het Nederlands. Het Nederlands mag enkel Nederlandse woorden bevatten!

Dit deden ze omdat het Nederlands een hele taalstrijd is ondergaan en ze dus absoluut geen taalverloedering wilden omdat wij hebben moeten vechten voor onze taal.

1.3.2) Tachtigjarige oorlog

Dankzij de tachtigjarige oorlog verscheen er in de Nederlanden een verschijnsel dat ‘brain drain’ (kennislucht) heet, intelligente mensen zijn naar andere plaatsen verhuisd dankzij de oorlog.

1.3.3) Vier aspecten standaardisering taal

Aspect 1: selectie --> keuze van woorden selecteren.

Aspect 2: codificatie --> vastleggen in woordenboeken en grammatica's

Aspect 3: functieuitbreiding --> de taal in meer gebieden en nieuwe terreinen toepassen.

Aspect 4: acceptatie --> meer vormen krijgen, breder geaccepteerd worden.

--> Bijvoorbeeld: 19de eeuw ==> méér spreektaal

1.3.4) Statenbijbel cruciaal ontwikkeling StandaardNL

*Statenbijbel = eerste officiële bijbelvertaling

--> In ieder gezin was er wel een bijbel ==> zo kwam de gewone mens in contact met het NL.

→ NL werd de gemeenschappelijke eenheidstaal.

1.3.5) Rol van Nederlandse Taalunie sinds 1980

*Haar rol is een gemeenschappelijk beleid voeren op het gebied van taal zowel in NL als in Vlaanderen.

--> Ze maakt bijvoorbeeld het groene boekje, staat in voor de taaltelefoon ...

1.4) De toekomst van het Nederlands

1.4.1) Toekomst Nederlands = veilig, waarom?

*Er is een groter gebruik van informele taalregisters.

*Het Nederlands verkrijgt steeds meer taalgebruikers.

--> Dankzij het toegenomen aantal taalregisters en taalgebruikers is er meer variatie in de Nederlandse taal. Meer variatie betekent dat de taal leeft.

*Nederlands heeft een duidelijke sociaal, maatschappelijk en cultureel doel.

*Nederlands is de voertaal in het openbaar leven.

*Nederlands is vastgelegd in woordenboeken en grammatica's

*Nederlands is de voertaal in het onderwijs, media ... bestuurd door het overheid, het Nederlands heeft een officiële status.

1.4.2) Verandering standaardtaal ⇔ tussenstaal Vlaanderen

Tussentaal wordt meer en meer in Vlaanderen gebruikt, het is een soort van informele, bovengewestelijke, omgangstaal. ==> Autonome standaardisering uitgaande van het Brabants.

1.4.3) Verandering aan norm gesproken standaardtaal

*Vlaanderen: uniforme spreektaal valt uiteen in een scala aan geaccepteerde variëteiten.

*Nederland: uitspraakveranderingen vanuit de Randstad (= poldernederlands).

1.4.4) Begrippen bij de toekomst van het Nederlands

*Divergeren: Uitspraak van het Nederlands in Vlaanderen en Nederland zal blijven verschillen.

*Descriptief: de woordenschat en grammatica zal later eerder descriptief zijn.

--> descriptieve grammatica = taalgebruiker bepaalt de norm

⇔ normatieve grammatica = de norm bepaalt hoe het moet.

*Taalvariatie: er zal meer taalvariatie zijn door het toenemend aantal taalregisters

1.4.5) Meer taalregisters is goed

*Onderzoek heeft aangewezen dat hoe meer taalregisters (formeel, informeel, mannentaal, vrouwentaal ...) iemand gebruikt, hoe beter hij is in het Nederlands.

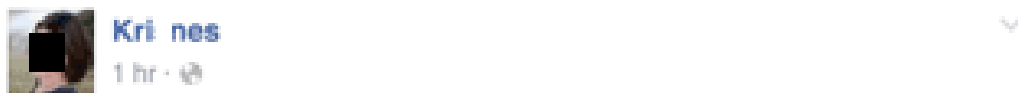
1.4.6) Invloed etnisch Nederlands op standaardNL

*Het etnisch Nederlands, Nederlands gesproken door allochtonen, zal weinig invloed hebben.

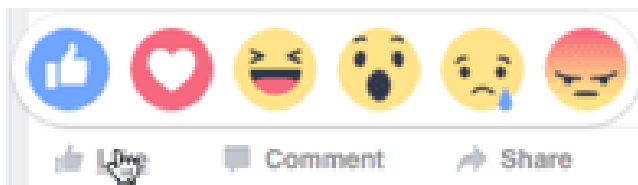
(X) Een kleine, gezaghebbende groep kan vernieuwingen in de taal nog lang tegenhouden.

--> Bijvoorbeeld: taalkundigen = kleine, gezaghebbende groep

(X) Allochtonen spreken steeds beter Nederlands.

Allochtonen verpesten het NL!

259 people reached

Boosted for \$20.00

23

13 Comments 1 Share

*Allochtonen verpesten het Nederlands dus niet.

1.5) Ben jij een taalpurist of -realist?

1.5.1) Terminologie

*Uit samenvatting Nederlands module 2 halen we volgende passage...

6.3.2) *Descriptieve vs. prescriptieve grammatica*

*De meeste taalkundigen prefereren de **descriptieve grammatica**, hierbij bepaalt de gebruiker wat de norm is en verandert de taal met de tijd. Dus past de taal zich aan, aan de veelgemaakte fouten.
→ Taalkundigen willen de taal zoveel mogelijk vereenvoudigen, dat is de motor achter verandering.

*De **prescriptieve of normatieve grammatica** zegt dat de grammatica bepaalt wat de norm is en hier helemaal niet van afgeweken mag worden.

6.3.3) *Taalpurisme vs. taalrealisme*

*Een **taalpurist** is voor de prescriptieve/normatieve grammatica, hij is tegen alle taalverandering.
→ Een taalpurist is dus ook tegen het gebruik van leenwoorden, de taal moet zuiver blijven volgens hem.

*Een **taalrealist (neologisme Erckens)** is voor de descriptieve grammatica, hierbij bepaalt de gebruiker de norm. Een taalrealist vindt taalevolutie goed, want als een taal evolueert dan leeft de taal nog.

1.5.2) Eigen mening: wat ben jij?

*Je moet op de toets/een examen kunnen zeggen wat je bent, een taalpurist of -realist?

6.3.4) *Persoonlijke mening over taalevolutie*

PRO: Ik ben een taalrealist omdat allereerst de grammatica descriptief moet zijn, we zijn allemaal mensen en maken allemaal fouten tegen de grammatica. Zelfs leerkrachten Nederlands of zelfs profs Nederlands kunnen fouten maken tegen de grammatica. Daarom moeten we de grammatica altijd aanpassen aan de gebruiker en veelgemaakte fouten erkennen en in het Standaardnederlands opnemen. Ook is evolutie = leven. Als een taal evolueert sterft het niet uit, het is zelfs een teken dat de taal nog genoeg actieve sprekers heeft om te kunnen evolueren.

CONTRA: Ik ben een taalpurist omdat ik vind dat taalevolutie = taalverloedering. We moeten teruggaan naar een normatieve aanpak van de grammatica. Iedereen moet zich toch namelijk aan de regels houden, nietwaar? Als wij onze grammatica moeten afstemmen op de gebruiker geven wij iedereen de vrijheid om fouten te maken 'omdat de grammatica later toch aangepast kan worden'. Taalevolutie betekent absoluut niet dat een taal leeft maar dat een taal onderweg is naar het uitsterven omdat het constant in de negatieve zin wordt aangepast.

2) Morfologie

*In dit onderdeel bestuderen we het morfologisch gedeelte van Nederlands, morfologie is alles wat met woordbouw te maken heeft.

2.1) Morfemen

Een morfeem (woorddeel) is de kleinste betekenisdragende eenheid in een taal.

--> Vrij morfeem: kan zelfstandig voorkomen --> bv.: woord 'deur'.

- > Gebonden morfeem: betekenisdragend element dat niet alleen kan voorkomen
  - > bv.: suffix -tje ==> Deurtje bijvoorbeeld (kleine deur) ⇔ tje betekent niks op zichzelf.
- > Allomorfen = morfemen van verschillende vorm die hetzelfde betekenen.
  - > Deurtje ⇔ boompje --> -tje en -pje zijn allebei allomorfen, ze verkleinen allebei.

2.1.1) Diminutiefsuffixen & distributieregels

- *Een diminutiefsuffix = verkleinwoord + achtervoegsel
  - > In het Nederlands komen 4 allomorfen voor: -tje, -pje, -etje, -je
- *Voor allomorfe vormen bestaan er vaak distributieregels. Ze duiden aan wanneer welke vorm-variant moet gebruikt worden.
  - > Dankzij die distributieregels weten we bijvoorbeeld wanneer je -tje en wanneer -pje moet gebruiken.

2.1.2) Vrouwen die werken

- *Er is een discussie of we elke beroep een uniseksbenaming moeten geven of we het verschil duidelijk moeten maken in geslacht: man ⇔ vrouw.
  - > Bijvoorbeeld: Mannelijke ⇔ vrouwelijke beroepen
    - burgemeester ⇔ burgemeesteres
    - bakker ⇔ bakkerin
    - inpakker ⇔ inpakster
  - Gelijkwaardig
    - hoogleraar, minister, president, bondskanselier
  - Geen mannelijke vorm
    - vroedvrouw

2.2) Principe van de recursiviteit/recursie

- *Het Nederlands leent zich uitstekend om samenstellingen te maken dankzij het principe van de recursiviteit, waarbij je eenzelfde procedé onbeperkt aantal keren na elkaar kunt toepassen.
- *Het Frans is géén recursieve taal.
  - > Bv.: Nederlands = longarts (niet: arts long)
  - Frans = médecin du poumon (arts van de longen)
- *Woordklassen die uitbreidbaar zijn, zijn open woordklassen.
  - > Dit zijn meestal inhoudswoorden, bv.: arts --> longarts.
    - > Hierdoor is de Nederlandse woordenschat ongelimiteerd uitbreidbaar.
    - > Dit zorgt voor creatieve samenstellingen (bv.: jetlagpineut) en gedichten.
    - Een neologisme is een nieuw uitgevonden woord, bijvoorbeeld 'taalrealist', een nieuw uitgevonden antoniem voor taalpurist door mvr. Erckens.
- *Woordklassen die niet uitbreidbaar, zijn gesloten woordklassen.
  - > Dit zijn meestal functiewoorden, bv.: de, het, een.
    - > Er kunnen geen nieuwe lidwoorden meer bijkomen in de Nederlandse taal.

3) Taalvaardig

3.1) Spelling

3.1.1) Al lang vs. allang, te veel vs. teveel, even goed vs. evengoed ... ten minste vs. tenminste

(1) Al lang of allang?

*De misdadiger wist allang wat hem te wachten stond (= goed op voorhand!).

*Ik woon hier al lang (= al zeer lang!).

(2) Te veel of teveel?

*Het teveel sparen we op tot volgend jaar (= het overschot!).

*Je betaalde te veel geld voor deze laptop (= je betaalde veels te veel geld!).

(3) Even goed of evengoed?

*Hazard speelt even goed als Kompany (= op hetzelfde niveau, vergelijkende trap!).

*Veel hulp krijg je niet. Je kunt het evengoed alleen oplossen (= voor hetzelfde geld!).

(4) Ten minste of tenminste?

*Ik koop de auto liever niet, tenminste niet dadelijk (= alleszins niet dadelijk!).

*Het verlies bedraagt tenminste een half miljoen euro (= op z'n minst!).

3.1.2) Onthoudwoorden

(1) T-shirt

(2) 25 [SPATIE] °C

(3) een-op-eenrelatie

(4) parkinsonpatiënt

⇔ ! ziekte van Parkinson !

(5) rowers

(6) graffiti

(7) paparazzo

(8) multiplechoicevraag

(9) impresario

(10) vitamine C

3.2) Stijl(fouten)

3.2.1) Krantenkoppen

(1) Eerste Amerikaanse vrouw in ruimte is overleden.

--> Fout: lijkt alsof de eerste Amerikaanse vrouw letterlijk in de ruimte is overleden.

--> Juist: Eerste Amerikaanse ruimtevrouw is overleden.

(2) Steeds meer Chinezen in snacks.

--> Fout: lijkt alsof Chinezen in je snack kopen, als je een snack koopt. = elliptisch taalgebruik.

--> Juist: (A) Steeds meer Chinezen in snackindustrie.

(B) Steeds meer Chinezen doen in snacks (= verkopen snacks).

(3) Bankkaart verloren, gestolen of ingeslikt?

- > Fout: lijkt alsof je je bankkaart zelf hebt ingeslikt.
 --> Juist: Bankkaart verloren, gestolen of ingeslikt door de machine?

3.2.2) Stijlfouten herkennen in zinnen

- a) Als ik verplicht een boek moest lezen, koos ik een stripverhaal.
 --> TAUTOLOGIE: verplicht en moest zegt hetzelfde.
 --> Verbetering: als ik ~~verplicht~~ een boek moest lezen, koos ik een stripverhaal.

Herhaling: contaminatie – pleonasme – tautologie (samenvatting NL module 2)

3.1) Stijl: contaminatie, pleonasme, tautologie

STIJLFOUT	CONTAMINATIE	PLEONASME	TAUTOLOGIE
DEFINITIE	*Twee correcte uitdrukkingen samensmelten tot één nieuwe foutieve uitdrukking.	*Een eigenschap vermelden in een bijvoeglijk naamwoord die al in het zelfstandig naamwoord zit.	*Een hele begrip met andere woorden opnieuw herhalen.
VOORBEELD	1) Abdellah stamt af van Marokkaanse origine → Fout: afstammen van [een land] + zijn van [ietse] origine →→ Juist: Abdellah is van Marokkaanse origine OF Abdellah stamt af van Marokko.	1) Daar is rood bloed! → Bloed is altijd rood. → Juist: Daar is bloed! 2) <i>Die stomme leerkracht</i> → <i>Een leerkracht is altijd stom (grapje).</i> → Juist: <i>die leerkracht</i>	1) We vermoeden dat er misschien wellicht iets zou kunnen zijn misgelopen. → Herhaling: tautologie: vermoeden, misschien, wellicht, zou kunnen. → Juist: We vermoeden dat er wellicht iets is misgelopen (meerdere antwoorden mogelijk, als je maar 3 herhalingen weglaat!)

- b) Ik spaarde strips dat ik van m'n ouders kreeg.
 --> dat moet die worden (verkeerd verwijswoord).
 c) De media had geen invloed op mijn boekenkeuze.
 --> De media is grammaticaal meervoud, dus de media hadden geen invloed ...
 --> Een fout tegen enkelvoud ⇔ meervoud van een werkwoord is een congruentiefout.
 d) Zijn verlangen voor haar was enorm
 --> Contaminatie: verlangen naar + liefde voor = verlangen voor
 --> Juist: zijn verlangen naar haar (of: liefde voor haar) was enorm.

3.3) Academische woordenschat

3.3.1) Latijnse uitdrukkingen

LATIJNSE UITDRUKKING	NEDERLANDSE VERTALING
Ex cathedra	Vooraan een publiek lesgeven, zonder interactie
In se	In wezen, op zich
Ad hoc	Specifiek voor een bepaald geval
Ad valvas	Op een mededelingenbord
Quod erat demonstrandum	Wat moest aangetoond worden
Tabula rasa	Met een schone lei beginnen
Sui generis	Met een bijzondere aard
A posteriori	Achteraf beschouwd
Ad rem	Gevat, raak
In extenso	In zijn geheel, volledig
In spe	Toekomstig
Id est	Dat wil zeggen, dat is
In casu	In dat geval
Contradictio in terminis	Interne tegenspraak
Ab ovo	Vanaf het allereerste begin

3.3.2) Academische woorden

WOORD	VERKLARING
Meritocratie > mériter > démocratie	Maatschappij waarin mensen gecategoriseerd worden op basis van hun verdiensten --> bv.: economisch, onderwijs
Sociaal darwinisme > survival of the fittest	Rijk geboren --> je wordt rijk arm geboren --> je wordt arm → Alles is lotsbepaald, naturalisme.
Analogie > analogieregels	Gelijkvormigheid
Het neoliberalisme	Principe van de vrije markt
Ethisch > Ethiek	Normen en waarden
Malafide ⇔ bonafide	Onbetrouwbaar ⇔ betrouwbaar
Exorbitant	Buitensporig
Circulair	Cirkelvormig
Poneren	Beweren
Altruïstisch ⇔ egoïstisch	De ander willen helpen ⇔ enkel aan jezelf denken.
Economische meritocratie	Samenleving waarin de sociale status bepaald wordt door de prestaties en capaciteiten.
Exorbitante bonussen	Torenhoge beloningen, te ver gaande premies
Malafide beleggingen	Onbetrouwbare beleggingen
Circulair karakter	Kringvormig, steeds herhalend

